

बढ़दो परनिर्भरता

देवीप्रसाद काफळे

कृषिप्रधान भएर पनि हास्त्रो खाद्यवस्तुमाथिको परनिर्भरता वर्षेनि बढ़दै गएको छ । यस्तो परनिर्भरताते न हास्त्रो कृषि प्रधानात जोगिन्द्र न त जीवनस्तर नै उठान सक्छ । खाद्यालंदेखि दलहन र तेलहन उत्पादन नियात गरेर विदेशी मुद्रा आजन गर्ने परम्परालाई यथात राजन नसक्दा हास्त्रो अर्थत्तर पनि निरल्तर औरालो लाज थालेको छ ।

प्रायीनकालमै भारतदेखि तिब्बतसम्म व्यापार विस्तार गरेको नेपालले कृषि प्रणालीमा व्यापक परिवर्तन आइसक्दा, उद्योग वाणिज्य क्षेत्रमा आधुनिकता भित्रिएसक्दा वैदेशिक व्यापारमा दूल्हो फड्को मानुं पन्ने हो । तर, सरकारी तथ्याङ्कले हास्त्रो व्यापार घाटा बैशिंग बढ़दो क्रममा रहेको देखाएको छ, जुन प्रतिव्यक्ति आय र राष्ट्रिय हित विपरीत छ ।

देशको पूर्वी नाका काँकरभिट्रिस्थित क्वारेन्टिन कार्यालयले दिएको तथ्याङ्कमा आयातको ग्राफ उकालो लागेको उल्लेख छ । बंगलादेशमा सर्वाधिक माग भएको मुसुरो दाल नेपालले माग अनुसार नियात गर्न सकेको छैन । विदेशी मुद्रा आजन गर्ने भरपर्दो नियात वस्तु कृषि उपज नै हून् । अन्न, फलफूल, तेलजन्य, दालजन्य, मसलाजन्य वस्तु बाहेक अन्निसो र जडिबुटीजन्य वस्तु नियात गरेर आत्मनिर्भर बन्दै जानुपर्नेमा उत्पादन कम भएर नियात नै घटनुले उत्पादन, वितरण र बजार सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति र योजना नै असफल भएको पुष्टि हुन्छ । पछिल्लो समय नेपालीको खाद्य शैलीमा समेत परिवर्तन आएको छ । अस्तो नक्कल गर्ने प्रवृत्तिले परम्परागत जीवन शैलीमा पनि परिवर्तन आएको छ । यसले 'उत्तम खेती' भन्ने माव्यतालाई समेत बदलेको छ । परिणाम स्वरूप हास्त्रो स्वस्थ जीवन सज्जार नै असुरक्षित बन्दै गएको छ ।

कृषिवस्तुको आयात नियातामा जिम्मेवार भूमिका निर्वाह गर्ने क्वारेन्टिन कार्यालय काँकरभिट्रिले यो नाका भएर नेपाल भित्रिए फलफूलको परिमाण पनि बैशिंग बढ़दै गएको उल्लेख गरेको छ । गत आर्थिक वर्षमा मात्रै तेतीस करोडको फलफूल भित्रिएको सो कार्यालयका प्रमुख देवीन्द्र साहुले जानकारी दिएका छन् । उत्पादन अनुकूल माटो, हावापानी र भूगोल भएर पनि मेवा, खरबुजा, केरा, कागती, अम्बा, नरियल, बयर, नास्पती, मौसमी लगायतका फलफूलको आयातामा बाहिरिने नेपाली मुद्राले राष्ट्रियोंको समग्र विकासमा असर नै पार्दै । अन्न स्थान, अनार, भुँड़कटहर जस्ता फलफूलको आयात प्रत्येक वर्ष बढ़दै गएकाले आयात नियातका बीच सन्तुलन भन्नै बढ़ने नियन्त्रित छ । यस्तोमा विदेश पलायनको मानिसकितामा परिवर्तन त्याउन राज्यसे विशेष कार्यक्रम त्याउनुपर्छ । सकून तथा सक्रिय जनशक्तिलाई स्वेद्धसमै आकर्षित गर्ने प्रभावकारी योजना मार्फत कृषि कर्मिता विश्वास गर्ने वातावरण बनाउनुपर्छ । उत्पादित वस्तुको बजारीकरण र कृषकको सुदूर भविष्यको सुलिष्ठितता कार्यक्रममै समेटिनुपर्छ यस्तो परनिर्भरता बढेर हास्त्रो स्वतन्त्र अस्तित्व र पहिचान जोगाउन सकिने छैन ।

विधान र अनुसासनलाई आफ्झो जीवनको आदर्श मानेर वीरीको सोचलाई आत्मसाध गरेर सामग्रीका स्वार्थालाई मानेहरुको हुन्नै मूल्याङ्कन छैन । केवल नेताको घरदैलोमा पुरो लायसर हुनेहरुको मात्र उपलब्धाले रहेको छ । यस्तोखाले चरित्रले पार्टी सबल हुन् कदापि सबैदेन । नेताको चाकारी गरेर नेतृत्व लिनेहरुको न कुनै उच्च भिजन छ न कुनै सांगठिनको कार्यक्षमतालाई छ । नेतृत्वको गलत कार्यशीलीकाका कारण आज गाउँका युवाहरु पार्टीप्रियता लगावामा कमी छ । गाउँमा बसेका युवाहरुले एउटा व्याप्रित्र समाज रूपान्तरणका सपना बोकेका हुन्नले । तर, अन्तम अवस्थामा अर्कै व्याप्रित्र हुन्ना निराशाको जोगनीति हाती भएको छ । स्थानीय स्वराजाटै व्यक्ति परिचानको नीति जबसम्म हुन्दैन तबसम्म काग्रेस बलियो हुने सम्भावना छैन ।

नेपाली काग्रेस एउटा महान लक्ष्य प्राप्तिको पवित्र उद्देश्यता जिन्माको राजनीतिक दल हो । उच्च आदर्श र निष्ठाको राजनीतिमा हुर्किएको यो पार्टीले इतिहासका कठिन मोडमा आफ्कूलाई पार लगाउन सकेको अनेक दृश्यहरु आण्ड छन् ।

काग्रेसले इतिहासका युगान्तकारी संघर्षमा सफलता हासिल गर्नुको पछाडि ऊ सँग एउटा तापमा रहेको थिए ।

आदर्श, निष्ठा र मूल्य-मान्यताको राजनीतिक दलहरुको लाईहो त्याको व्याप्रित्र हुन्ना आदर्श, सिद्धान्त, कुट्टीति हाती भएको छ । यस्तो नेतृत्व र सांगठिनको भरिभाषा आदिको ज्ञान हुन जस्ती छ । नेतृत्वको सन्दर्भमा

चालन सकेका छैन, काग्रेसलाई श्रमिक पक्षीय बनाउन श्रमिकका मुद्राहरुलाई सम्बादेन गराउ नेतृत्वको क्याशीली हुन जस्ती छ । जुनसुकै तहका नेतृत्वहरुले श्रमिक र किसानहरुको सुपर लायसर हुनेहरुको मात्र उपलब्धाले रहेको छ । यस्तोखाले चरित्रले पार्टी सबल हुन् कदापि सबैदेन । नेताको चाकारी गरेर नेतृत्व लिनेहरुको न कुनै उच्च भिजन छ न कुनै सांगठिनको कार्यक्षमतालाई छ । नेतृत्वको गलत कार्यशीलीकाका कारण आज गाउँका युवाहरु पार्टीप्रियता लगावामा कमी छ । गाउँमा बसेका युवाहरुले एउटा व्याप्रित्र समाज रूपान्तरणका सपना बोकेका हुन्नले ।

अभियान थाईली भएको छ । तर, अन्तम अवस्थामा अर्कै व्याप्रित्र हुन्ना निराशाको जोगनीति हाती भएको छ । स्थानीय स्वराजाटै व्यक्ति परिचानको नीति जबसम्म हुन्दैन तबसम्म काग्रेस बलियो हुने सम्भावना छैन ।

तमाम समयका बाबजुद प्रिय साथीहरुले गाउँ-गाउँबाट पार्टी सूदूरीकरणका लागि जुन अधियान थाल्नु भएको छ, त्यसले हामीलाई चाडै हाप्रो लक्ष्यमा पुनर बल दिनेछ । धेरै युवा साथीहरु यस्तपक जसरी पार्टीमा युवा सफल नेतृत्वले तै पार्टीलाई भविष्यमा हुने चुनावमा सफल बनाउँनु भएको छ ।

नेतृत्वको सन्दर्भमा

गर्नुहुन्नेकै । प्रत्येक स्थानीय तह बडाहरुमा आगामी दिमापालीका मेहरुलाई भौमिकामा जान चाहने व्यक्तिहरुलाई एक ठाउँमा ज्ञान गरेर उहाहरुका विचार र दृश्यहरुका बारेमा स्पष्ट थाप याउँ गरी छ । यस्तो खाले छालफल भएर नेतृत्व चयन चाहेको जस्तो संगठन सुचारुलाई परिचालन हुन्छ ।

संगठन हैकम्बादी नेतृत्वको पदार्पण भयो भने संगठन धारामाली हुनेछ । टोल-टोलमा रहेका बासिन्दाहरुलाई भावना बोकेको व्यक्ति नेतृत्वमा आउँ एर्छ तब मात्र आगामी निर्वाचनमा पार्टीको जात सुनिश्चित छ । शक्ति, पैसा र टिके प्रथाबाट आएको व्यक्ति नेताका लागि त फलाहारी होला । तर, संगठन, कार्यकर्ता, जनता र शुभनिन्दकका लागि भने अभिसाप हुनेछ ।

अन्त्यमा योथो महाधिवेशनको मैदान पुनर्दै गर्दा आम प्रतिसीहरु एकपक गमीर हुने पर्दछ, आगामी राजनीतिलाई सही दिमापाला लान काग्रेसी नेतृत्वको दृष्टिकोण र विचार स्पष्ट हुन जस्ती

भन्नुपर्दा नेतृत्व लिने व्यक्ति आदर्श व्यक्तिको भन्नुपर्दा । सिंगो पार्टीको सामाजिक बन्न सक्नु पर्छ, समाजका लागि उदाहरणीय र अनुकरणीय हुनुपर्छ, काग्रेसमा अहिले जुनसुकै तहमा होस् आफ्कूलाई यो रूपमा प्रस्तुत गर्न सकेको देखिन । पार्टीको जग मानिने भातृ संस्थाहरु वडा स्तरदेखि नै परिचालित छैनन् । लोकतन्त्रको पर्याय ठानिने दलभित्रको अलोकतान्त्रिक प्रथाले काग्रेसको छवि धमिलै देखेको छ ।

जानिने धेरै युवा साथीहरुले अब युवा पुस्ताले अब पार्टीको नेतृत्वले पार्टीलाई उदाहरणीय र अनुकरणीय हुनुपर्छ, काग्रेसको अहिले जुनसुकै तहमा होस् आफ्कूलाई यो रूपमा प्रस्तुत गर्न सकेको देखिन । पार्टीको जग मानिने भातृ संस्थाहरु वडा स्तरदेखि नै परिचालित छैनन् । लोकतन्त्रको पर्याय ठानिने दलभित्रको अलोकतान्त्रिक प्रथाले काग्रेसको छवि धमिलै देखेको छ । काग्रेसको जग भनेको वडा हो, डमाला रहेका भातृ संस्थाहरु वडा स्तरदेखि नै परिचालित छैनन् । लोकतन्त्रको पर्याय ठानिने दलभित्रको अलोकतान्त्रिक प्रथाले काग्रेसको छवि धमिलै देखेको छ । काग्रेसको जग भनेको वडा हो, डमाला रहेका भातृ संस्थाहरु वडा स्तरदेखि नै परिचालित छैनन् । कमजोर जगमा गरिने निर्माण वाक्यामा छ, र बोला पनि यस्ती हो । काग्रेसको युवा पुस्ता सबैखाले दायित्वहरुलाई निर्वाह गर्ने पार्टी र समाजलाई जस्तोसुकै भूमिका निर्वाह गर्न तापमा छ ।

आगामी महाधिवेशनबाट बडादेखि माथिल्लो तहमा रहने नेतृत्वले पार्टीलाई उदाहरणीय दिशानिर्देश गर्न सक्नु पर्छ । व्यक्तिलाई प्रायमिकतामा रहने प्रवृत्ति र शैलीलाई राजनीतिलाई हटाउन सक्नु पर्छ ।

राजनीतिको लक्ष्य प्रष्ट हुनुपर्छ, राजनीतिको केंद्रमा प्रथमत: जनता र समाजलाई राखनु पर्छ, आदर्श, सोच, शैली र संगठनमा नवीकरण नम्भर्कन काग्रेसको नवीकरण हुन सक्दैन । त्यसैले आचारणमा शुद्धिकरण, संगठनमा सुदूरिकरण र सामाजिक सौ

